

Tjänsteskrivelse

Datum

2024-05-07

Vår referens

Malin Kempengren
Utvecklingssekreterare
malin.kempengren@malmö.se

Remiss angående Remiss Arbetsmarknadsdepartementet - Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras (SOU 2023:98) GRF-2024-8432

Sammanfattning

Arbetsmarknadsdepartementet har skickat utredningen *Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras* (SOU 2023:98) på remiss till Malmö stad. Grundskoleförvaltningen ställer sig positiv till de förslagen som berör grundskolenämndens verksamhetsområde. Ett nationellt stödmaterial bedöms främja en god kvalitet i undervisningen, men bör kompletteras med ett fortbildningsmaterial för de lärare som ska bedriva undervisningen. Vidare instämmer grundskoleförvaltningen i att skolan måste bli bättre på att våga fråga elever om utsatthet för pornografi och ser positivt på att *Vägledning för elevhälsa* uppdateras i detta syfte. Förslag om att avsätta medel för utvecklingsarbete är välkomnat och skapar förutsättningar för kompetensutveckling inom området. Grundskoleförvaltningen hade däremot gärna önskat att nationella kunskapshöjande insatser även riktats mot vårdnadshavare.

Förslag till beslut

Grundskolenämnden föreslås besluta

1. Grundskolenämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande och skickar det till kommunstyrelsen
2. Grundskolenämnden förklarar paragrafen omedelbart justerad

Beslutsunderlag

- Forskningsbilaga
- Betänkande

- G-Tjänsteskrivelse GRNAU240517 Remiss angående Remiss Arbetsmarknadsdepartementet - Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras (SOU 2023:98)
- Förslag till yttrande GRNAU240517 Remiss angående Remiss Arbetsmarknadsdepartementet - Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras (SOU 2023:98)

Beslutsplanering

Grundskolenämndens arbetsutskott 2024-05-17

Grundskolenämnden 2024-05-27

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Arbetsmarknadsdepartementet har skickat utredningen Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras (SOU 2023:98) på remiss till Malmö stad. Utredningen har haft tre deluppdrag:

- Uppdraget att kartlägga kunskapsläget om vuxnas utsatthet för våld eller andra övergrepp samt om exploatering av barn, vid produktion eller distribution av pornografi i Sverige.
- Uppdraget att föreslå hur tillgången till skydd, stöd och vård kan förbättras.
- Uppdraget att analysera brottslighet kopplad till produktion och distribution av pornografi.

Utredningens huvudsakliga målgrupp är vuxna, men även barn som förekommer i sammanhang där pornografi föreställande vuxna förväntas förekomma omfattas av uppdraget. I praktiken innebär det att huvudsakligen pubertetsutvecklade tonåringar ingår som målgrupp för utredningen.

Utredningens övergripande slutsatser är att:

- Sexuellt utnyttjande i pornografiskt syfte bör bli en tydlig del av arbetet mot våld
- Kunskaps- och metodutvecklingen behöver stärkas
- Insatser på bred front behövs för en ökad kunskap bland vuxna och barn
- Nationellt kunskapsstöd för relevanta yrkesverksamma grupper behöver utvecklas med utgångspunkt i bästa tillgängliga kunskap och anpassas efter målgruppernas behov

- Stöd för att ta ner bilder och filmer från internet behöver vara tillgängligt för både barn och vuxna
- Kommuner och regioner bör ges stöd att utveckla arbetet med att förebygga sexuellt utnyttjande i pornografiska syften och kunna erbjuda skydd, stöd och vård
- Anmälningbenägenheten behöver öka
- Fler brott skulle kunna upptäckas i redan upprättade anmälningar och pågående utredningar

I de delar som berör grundskolenämndens verksamhetsområde lyfter utredarna fram att skolan har goda möjligheter att främja samtal om sexualitet, samtycke och relationer samt förebygga våld. Skolan kan främja elevers ökade medvetenhet om vad som är våld och övergrepp samt vad det innebär att ha en ömsesidig sexuell relation. Här menar utredarna att det är viktigt att undervisningen inte enbart utformas från en skyddsaspekt utan även tar upp positiv sexualitet. Detta gäller alla skolformer i syfte att barn ska kunna identifiera sunda relationer och skilja dem från risksituationer.

Nedan presenteras utredningens förslag som berör grundskolenämndens verksamhetsområde samt grundskoleförvaltningens bedömning av förslagen.

Förslag: Yrkesverksamma inom skolor ska ha tillgång till kunskapsstöd utifrån bästa tillgängliga kunskap

Regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att uppdatera, och vid behov komplettera, stödmaterial för undervisning i alla skolformer rörande sexuella aktiviteter på nätet, sexuell riskutsatthet, digitalt våld och sexuellt utnyttjande i form av att barn skildras i film eller bilder som sprids i pornografiska syften. Utgångspunkter bör vara både i kunskapsområdet Sexualitet, samtycke och relationer och i skolans uppdrag att arbeta våldsförebyggande. I kunskapsområdet Sexualitet, samtycke och relationer är fokus på friskfaktorer och såväl positiva som riskfyllda aspekter av sexuella aktiviteter på nätet bör belysas för att bidra till att barn kan utveckla trygga och säkra digitala relationer. I det våldsförebyggande arbetet bör fokus inte bara vara på den som utsätts, utan även på varför man inte ska sprida bilder eller filmer föreställande någon annan.

Regeringen bör ge Skolverket och Socialstyrelsen ett gemensamt uppdrag om att säkerställa att relevant kunskapsbaserad information om sexuell riskutsatthet och sexuellt utnyttjande i form av att barn skildras i film eller bilder som sprids i pornografiska syften finns i *Vägledning för elevhälsa*, i syfte att öka möjligheterna att förebygga och upptäcka våldutsatthet i denna kontext.

Grundskoleförvaltningen bedömer förslagen som positiva. Sexuellt våld och sexuell utsatthet ingår till viss del redan idag i undervisningen men ett nationellt stödmaterial bedöms främja en god kvalitet i undervisningen. Det är viktigt att materialet inte är skuldbeläggande utan snarare främjar barn och ungas utforskande av deras egen sexualitet. Att utgå från friskperspektivet är också grundläggande för att barn ska kunna ta till sig information om risker. Grundskoleförvaltningen ser behov av att kunskapsmaterialet kompletteras med ett fortbildningsmaterial för de lärare som ska bedriva undervisningen. Det var inte så många år sedan som ämnet Sexualitet, samtycke och relationer lades till i lärarutbildningen och det finns därmed en risk för att undervisningen är utlämnad till lärarens egna erfarenheter och kunskapssökande. För att främja en kunskapsbaserad undervisning har Grundskoleförvaltningen tagit fram en handbok för undervisning i sexualitet, samtycke och relationer som är ett stöd i undervisningen för alla åldrar och samtliga skolformer. Pedagogisk inspiration erbjuder även utbildning och handledning till skolpersonal.

Grundskoleförvaltningen ser också positivt på att *Vägledning för elevhälsa* uppdateras i syfte att öka möjligheterna att förebygga och upptäcka våldsutsatthet i denna kontext. Grundskoleförvaltningen instämmer i att skolan och elevhälsans roll är att arbeta förebyggande och ha kunskap i syfte att upptäcka våldsutsatthet. Personalen behöver ha tillräcklig kännedom om ämnet för att ställa adekvata frågor och kunna hänvisa vidare vid behov. Grundskoleförvaltningen instämmer i att skolan måste bli bättre på att våga fråga elever om utsatthet för pornografi. Grundskoleförvaltningen har därför valt att utbilda skolsköterskor och kuratorer i materialet SEXIT, ett evidensbaserat material i hur frågor kan ställas till barn och unga. Ett material som även nämns i utredningen. Vidare har grundskoleförvaltningen implementerat Våga Fråga. Ett viktigt verktyg i samband med all psykisk hälsa och för att tidigt upptäcka elever som inte mår bra, våga fråga och hänvisa vidare vid behov.

Vidare kan grundskoleförvaltningen konstatera att det saknas förslag i utredningen som bidrar till ökad kunskap hos vårdnadshavare. Vårdnadshavare har en viktig roll i att förebygga och upptäcka utsatthet för pornografi. Grundskoleförvaltningen hade gärna sett att nationella kunskapshöjande insatser även riktats mot vårdnadshavare.

Förslag: Förebyggande arbete bör ingå i överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner

Regeringen bör inleda en dialog med Sveriges Kommuner och Regioner i syfte att avsätta medel till kommuner och regioner för att de ska ges möjlighet att vidta åtgärder för att relevanta verksamheter som möter barn och unga ska ha fungerade rutiner för att upptäcka barn som har utsatts för sexuella övergrepp eller tillhör gruppen sexuellt riskutsatta. Detta bör ingå i de överenskommelser om psykisk hälsa och

suicidprevention som regeringen återkommande ingår med Sveriges Kommuner och Regioner för statens räkning.

Grundskoleförvaltningen delar bedömning att det i förebyggande syfte är viktigt att vidta åtgärder för att relevanta verksamheter som möter barn och unga ska ha fungerande rutiner för upptäckt. Grundskoleförvaltningen anser, som utredarna, att elevhälsa och skola är en del av detta och har, som nämns ovan, utbildat och implementerat stödmaterial för att främja detta. Grundskoleförvaltningen ser också positivt på utredningens förslag om att avsätta medel för utvecklingsarbete. Möjlighet att ta del av utvecklingsmedel skapar möjligheter för att fortbilda relevant personal och är välkommet inom området.

I övrigt ser grundskoleförvaltningen stora likheter mellan rekommendationerna i denna utredning och utredning *Ut ur utsatthet (SOU 2023:97)* och ser gärna att implementering av förslagen samordnas.

Ansvariga

Cecilia Holmkvist Enhetschef

Mats Johnsson Utbildningschef

Peter Lindberg Förvaltningschef